

Nestelende Houtduiven *Columba palumbus* in Assen

Willem van Manen

Ondanks verwoede pogingen in de periode maart t/m mei slaagde een paartje Houtduiven er niet in om met succes te broeden. Het verspreidingspatroon van Houtduiven in een binnen Assen onderzocht gebied wordt vermoedelijk beïnvloed door de aanwezigheid van Zwarte kraaien.

Soms verloopt voortplanting zo klungelig dat het voortbestaan van soorten alleen om die reden al aan een zijden draadje lijkt te hangen. Desondanks is de Houtduif, want daar gaat het over, momenteel de talrijkste broedvogel in de straat waaraan ik woon. Ik woon aan de Oosterbroekstraat in Assen, één hoog en met een mooi uitzicht op de struiken van de onderbuurman. Na zijn tuin komt een hondendrollenveld met een vijver en daarachter staan platanen langs de Groen van Prinstererlaan.

In de acacia's op het grasveld buiken 's ochtends vaak duiven uit. In de winter van 2005 al vroeg op de dag, omdat er veel eikels van de vorige herfst waren overgebleven, zodat ze maar kort hoefden te foerageren. Vanaf januari werden sommige duiven onverdraagzamer en werd er in toenemende mate gezongen, geklapwiekt en gevleugelworsteld. Vogels van waarschijnlijk verschillend geslacht begonnen tegen elkaar aan te zitten, te snavelen en ongeveer vanaf half januari werd er gecopuleerd.

Begin maart was een paartje geïnteresseerd in de coniferen voor mijn raam. Vanaf de rand van het balkon lieten ze zich met een paar vleugelslagen in een conifeer vallen en klommen er in rond op zoek naar een nestplaats. Uiteindelijk bleek een donker hol aan de kant van mijn balkon geschikt en op 17 maart werd het eerste takje aangevoerd. Op 20 maart bracht het mannetje doorlopend takjes, waarbij hij standaard landde op de rug van het vrouwtje en het takje dan voorzichtig aan haar oversnavelde. Als zij het takje niet liet vallen stak ze het willekeurig onder haar buik. Door veel te draaien en dus takjes vanuit verschillende posities onder zich te steken, was aan het eind van de dag een vlonder ontstaan.

Dit ging zo een paar dagen door en op 23 maart zat het vrouwtje te broeden. Op latere dagen werd nog zo nu en dan een takje gebracht door het mannetje en als het vrouwtje opstond om het onder zich te steken, kon ik zien dat er geen eieren in het nest lagen. Op 27 maart was het vrouwtje onrustig en schuifeldraaide vaak. Op 28 maart bracht het mannetje nog af en toe een takje, maar lag er een mooi wit ei in het nest, dat permanent door het vrouwtje werd bebroed.

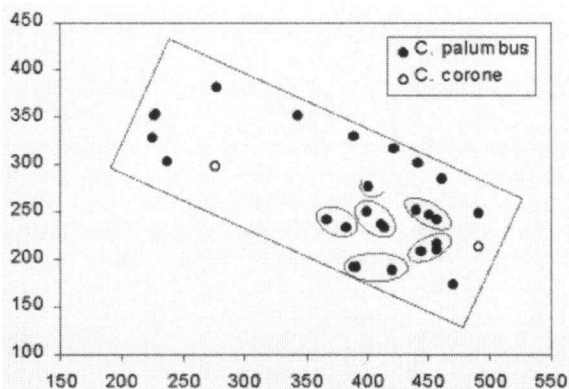
Op 29 maart waren er 's ochtends om 7.45 u. geen duiven en lag het witte ei eenzaam in het donkere nest. Om 8.10 u. arriveerde het vrouwtje en ging plompverloren op het nest zitten. Ze was onrustig en begon rond 9.00 u. met hoog gehouden staart en opgezette onderstaartdekveren te pulseren. Vermoedelijk is toen ongeveer het tweede ei gelegd, want om 9.30 zat ze weer rustig te broeden. Het aanvoeren van takjes is toen gestopt en mogelijk begon op dit moment het mannetje het vrouwtje af te lossen met broeden. Op 30 maart zat 's ochtends een vogel te broeden, maar om 17.30 was het nest leeg. Eén ei lag heel onder het nest en vermoedelijk was de constructie te scheef gezakt.

Op 3 april zat het vrouwtje weer op het nest en het mannetje bracht weer af en toe een takje en dit kabbelde zo door tot 7 april. Op die dag zat het vrouwtje weer min of meer te broeden, maar had bijna zeker nog geen eieren. In de loop van de dag begon het te waaien met in de middag stormachtige windvlagen. In de avond resteerde daardoor slechts een scheef hoopje takken. Op 8 april werd de bouw hieraan hervat, maar aan het einde van de dag zag het nest er niet veel beter uit. Op 9 april en de week daarna heb ik de duiven niet bij het nest gezien.

Daarna worden de dagboek aantekeningen fragmentarisch met op 19 april voor het eerst weer nestbouw, op 30 april en 8 mei een broedende vogel en op 13 mei een broedende vogel, die echter nogal hoog zat, als op jongen van enig formaat. Op 14 mei verliet de broedende vogel het nest meer dan een half uur en waren de twee jongen van ongeveer een week oud zichtbaar. Op 16 en 17 mei werden de jongen permanent bebroed, maar op 19 mei was het nest grotendeels uit de boom gevallen, lang voordat de jongen het op eigen houtje hadden kunnen verlaten. Er was geen sprake geweest van wind en ik vermoed dat er predatie door een kat, kraai of Ekster in het spel is geweest.

Na deze derde poging hebben de duiven niet meer geprobeerd om in de coniferen te broeden en zijn ze waarschijnlijk uitgeweken naar de dichtstbijzijnde acacia, die inmiddels blad had gezet.

Het paartje voor mijn raam was niet alleen. In het najaar (14 december) heb ik, nadat het meeste blad was gevallen en voor de eerste storm aan, de duivennesten in mijn directe omgeving in kaart gebracht met behulp van een GPS. Ondanks angstvallige voorzichtigheid ben ik daarbij toch in een hondenkeutel gestapt.

Figuur 1. Het onderzochte proefvlak met daarin de nesten van Houtduif en Zwarte Kraai. Nesten waarvan bekend is dat ze vermoedelijk aan hetzelfde paar toebehoren, zijn samengevoegd. De cijfers langs de assen zijn de laatste drie cijfers van de Amersfoort coördinaat en staan voor meters. *The study plot with the distribution of nests of Woodpigeon and Carrion Crow. Nests of which is known that they belong to the same territories are clustered. The numbers along the axes represent the last three numbers of the Amersfoort coordinate (meters).*

Vanaf mijn balkon kon ik ongeveer vier- en rond de parkeerplaats parkeerplaats twee paren volgen. Op het kaartje (Figuur 1) zijn de nesten ingetekend en cirkels getrokken om clusters van nesten, waarvan ik vermoed dat ze door hetzelfde paar zijn gebouwd of bezet geweest. Deze clustering is gebaseerd op waarnemingen in maart-juni en op de aanname dat er in juli-augustus (toen er nog behoorlijk wat nieuwe nesten zijn bijgebouwd) weinig veranderd is in de begrenzing van territoria. In elk geval geeft de clustering een idee van de dichtheid van territoria in het voorjaar, lokaal tot vier paren per ha. Aan de verspreiding van de nesten te zien geldt die dichtheid niet voor het hele onderzoeksgebied. Sommige delen zijn leeg, hoewel er best geschikte nestbomen en -struiken staan. Mogelijk wordt de dichtheid enigszins beïnvloed door de locatie van zwarte kraaiennesten. De Zwarte Kraaien deden in het algemeen vervelend tegen de duiven door wild door boomkruinen te vliegen waar duiven inzaten, met het doel deze te op te laten vliegen. Kraaien staan bovendien bekend als nestpredatoren. In de buurt van het westelijke kraaiennest zaten inderdaad geen houtduifnesten, maar voor het oostelijke nest geldt dat nauwelijks (Figuur 1).

Summary: Nesting Woodpigeons *Columba palumbus* in Assen

In 1980-2000 Woodpigeon numbers sharply declined in rural landscapes and woodland in the Province of Drenthe. At the same time numbers in villages and towns increased and in the street where I live the Woodpigeon is the most numerous breeding bird with a local

Jonge Houtduif, Hooghalen 2 september 2004 (W. van Manen). Young Woodpigeon, Hooghalen 2 september 2004.

density of four pairs one the hectare in front of my balcony. In March through May 2005 a pair three times attempted to build a nest in a Thuya at a distance of 2 m from my balcony. The activities of this pair could be followed at an almost daily rate. At the first attempt eggs were laid, but the nest sagged and the eggs rolled out of the nest. During the second attempt at exactly the same place the nest was destroyed by a storm before eggs were laid. At the third attempt the pair managed to build a firmer nest on the same position and succeeded to produce chicks that were predated upon at an age of about 10 days. In the end of June my observations stopped and the pair may have bred successfully in the vicinity. In December after most trees had shed leaves, I mapped all Woodpigeon nests in my street using a GPS (Fig.1). Some nests are clustered, based on information about territory borders in March-June. The distribution of nests is uneven, what cannot be explained by the distribution of suitable nesting sites (bushes and trees) which are available throughout the area. Possibly the presence of two territories (nests in Fig. 1) of Carrion Crows is, who often harass the Woodpigeons and presumably predate upon eggs and young is a factor that influenced distribution.

Adres: Oosterbroekstraat 45, 9402 RB Assen.